

14. Vincenzetti S. Donkey's milk caseins characterization / S.Vincenzetti, P. Polidori, F. Fantuz, P.L. Mariani et. all. // Ital. J. Anim. Sci. – 2005. – Vol. 4 (Suppl 2). – P. 427–429.

В аналітичному огляді викладено дослідження зарубіжних авторів стосовно хімічного складу молока кобил, ослиць та зебр, енергетичної цінності молока різних видів тварин, в т.ч. кіз. Висвітлено казеїнові комплекси протеїнів молока, амінокислотний склад молока, молочні ліпіди та мінеральні речовини цих видів тварин.

Молоко кобили, ослиці та зебри, хімічний склад молока, ліпіди, мінеральні речовини.

The analytical review presents the research of foreign authors concerning the chemical composition of milk mares, she-Asses, and zebras, the energy value of milk from different species of animals, including goats. Reflected casein milk protein aggregate, amino acid composition of milk, dairy lipid and mineral substances of these species.

Milk mares, the donkey and zebras, the chemical composition of the milk proteins, lipids, minerals.

УДК 636.1.083(477)

СИСТЕМИ УТРИМАННЯ ТА НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ КОНЕЙ В УКРАЇНІ

**М.О. Захаренко, доктор біологічних наук
Л.В. Шевченко, доктор ветеринарних наук
В.М. Поляковський, кандидат ветеринарних наук
В.М. Михальська, кандидат ветеринарних наук
Л.В. Малюга, кандидат сільськогосподарських наук**

У статті подано характеристику сучасних систем та способів утримання коней з урахуванням їх господарського використання, природного районування, особливостей догляду та експлуатації поголів'я різних статевих, виробничих та вікових груп.

Коні, системи утримання, напрями використання

В процесі еволюції створено багато порід коней, серед яких: могутні ваговози, мініатюрні поні, легкі скакуни і ошатні жваві рисаки. Сьогодні в світі їх налічується понад 250. Одні з них розводять в багатьох країнах, інші – локально. На теренах України розводять в основному 10 порід коней.

За характером використання їх поділяють на верхові (ахалтекінська, арабська, терська, чистокровна верхова та українська верхова тощо), верхово-запряжні (донська, кустанайська, кабардинська тощо), рисисті (орловська, російська, американська стандартbredна та французька), ваговозні (радянська, російська, володимирська, новоолександрівська тощо), запряжні (латвійська, білоруська тощо).

Існує чимало місцевих порід, які не мають яскраво вираженої спеціалізації, але добре пристосовані до певних умов. Їх класифікують за зонами поширення: лісові (якутська, приобська, в'ятська, поліська, естонська тощо), степові (бурятська, башкирська, казахська Джабе тощо), гірські (гуцульська, алтайська, тувимська, киргизька тощо) [7, 9].

Коней використовують для випасання тварин, транспортування вантажів та інших господарських потреб, у спорті, фармації, харчовій промисловості.

Особливо важлива роль належить коням при виробництві ряду медичних та ветеринарних препаратів, у тому числі сироваток проти правцю, туберкульозу, гангрени, дифтерії, ботулізму [8].

На сьогоднішній день чисельність поголів'я коней в Україні становить близько 430 тис. голів, на жаль зберігається тенденція до скорочення кількості даного виду тварин. У країнах з високим розвитком конярства – Німеччина, Австрія, Франція, навпаки, в останнє десятиріччя спостерігається тенденція до збільшення поголів'я коней.

Економіку багатьох країн Європи важко уявити без конярства, так з 28 країн членів ЄС тільки у Німеччині та Англії на даний час нараховується близько 1 млн. голів коней. Щорічно розширюється використання коней – це і призове конярство, класичні види кінного спорту, іпотерапія, кінний туризм, прокат коней, вольтижировка (гімнастичні вправи на конях), кінні прогулянки, використання коней в медичних цілях та у виробництві молока та конини.

Школи з верхової їзди дуже поширені у Німеччині (7500), Англії (600), у Франції (4038), а оплата послуг становить від 12 до 45 євро за урок. Крім того у кожній із шкіл створено умови для занять людей

з обмеженими можливостями. Якщо врахувати, що школи працюють з повним завантаженням, то фінансовий ефект буде значним [6].

Так, у Швеції і Австрії прямий економічний ефект від конярства складає біля 2 млрд. євро в рік (дані за 2009 рік). В ряді країн Західної Європи отримало популярність молочне конярство. Близько 40 спеціалізованих господарств Німеччини створили союз з виробництва кобилячого молока. Вартість 1 л цього продукту становить 9 євро, а місячний курс лікування кобилячим молоком обійдеться у 100 євро. Ідея молочного конярства із Німеччини сьогодні вже поширюється в Австрію, Голландію, Італію та інші країни Європи.

Наприкінці 90-тих років минулого століття в Україні відбувся перерозподіл конепоголів'я. Виявилось, що в особистих селянських господарствах зосереджено понад 90% усіх коней, у тому числі і значна частина племінних. Лише у Тернопільській області із 12 племрепродукторів залишилося 3 та колишній Ягільницький кінзавод (нині ПрАТ «Райз-Максимко»). Всі дані об'єкти мають приватну форму власності. Одним з позитивних моментів такого перерозподілу поголів'я стало покращення якості робочо-користувального конярства, такими породами як торійська, орловська рисиста, новоолександрівська ваговозна, латвійська та українська верхова.

В той же час племінне конярство, навпаки втратило, особливо з селекційно-племінної роботи у зв'язку з переходом конярських підприємств у приватну власність. Найбільш прикрим у цій ситуації є те, що окремі власники не маючи спеціальних знань, на свій розсуд займаються розведенням коней поза селекційним процесом. Це призводить до суттєвих втрат здобутих протягом багатьох десятиліть надбань вітчизняних селекціонерів. У зв'язку з цим втрачаються основні селекційні ознаки племінних коней, на виведення яких було втрачено значні зусилля спеціалістів [10].

Відомо, що якісне удосконалення заводських порід коней можливе тільки за наявності відповідної племінної бази та чіткої селекційно-племінної роботи. Прикладом таких осередків племенного конярства є колишній Ягільницький кінний завод, нині ПрАТ «Райз-Максимко» Чортківського району Тернопільської області. Кінний завод спеціалізується на вирощуванні племінних коней української верхової породи для класичних видів кінного спорту, чистокровної арабської породи – однієї з найстаріших верхових

порід (єдине гніздо в Україні) та новоолександрівської ваговозної породи для поліпшення племінного і робочо-користувального конепоголів'я.

Провідними кінними заводами з розведення української верхової породи є Олександрійський Кіровоградської області, Дніпропетровський Дніпропетровської та Лозівський Харківської областей, Дібрівський Полтавської та Запорізький Запорізької областей, які посідають провідну роль у розведенні рисистих порід коней (орловська рисиста, призовий рисак). Новоолександрівський Луганської області, та Дібрівський кінні заводи є провідними з розведення новоолександрівської ваговозної породи.

Стосовно суб'єктів, що займаються розведенням коней, то за останні 10 років їх стан суттєво змінився. Якщо спочатку в Україні налічувалось 80 % державних підприємств і лише 20 % – приватних, то станом на 1 січня 2010 року суб'єкти розподілились, відповідно 20 % і 80 %.

Конярство в Україні розвивається за наступними напрямками [4]:

Племінний – забезпечує комплекс селекційних і технологічних заходів, спрямованих на поліпшення існуючих і створення нових більш досконалих порід, ліній і родин коней та реалізацію їх в межах держави та на експорт, вирощування племінних коней для покращення робочих та продуктивних якостей в робочо-користувальному, спортивному та продуктивному конярстві.

Поряд з державною підтримкою даного напрямку необхідно використовувати і внутрішні резерви підвищення економічної ефективності галузі конярства. Враховуючи екстер'єрні особливості, нарядність, якість рухів, коні української верхової породи та рисистих порід повинні зайняти свою нішу на міжнародному ринку екіпажних запряжок та для прогулянок. Доцільно також організувати українську кінну електронну біржу, для реалізації коней. З метою інтенсифікації селекційного процесу в кіннозаводстві доцільно організувати міжзаводські парувальні пункти та селекційні центри, де буде зосереджено кращих за генотипом жеребців-плідників вітчизняного та світового генофонду, а також запаси сперми.

Спортивний – забезпечує утримання коней та їх використання в масових та класичних видах кінного спорту, створення кінноспортивних баз, секцій верхового та екіпажного туризму, в тому числі пунктів прокату і відпочинку.

В умовах ринку спортивне конярство в основному зосереджено в приватному секторі. Виключенням можуть бути тільки кращі кінноспортивні школи та бази. Для розвитку спортивного напрямку необхідна значна державна підтримка на придбання та утримання висококласних спортивних коней, утримання кваліфікованого персоналу.

Робочо-користувальний – використання коней для внутрішньогосподарських перевезень, обслуговування тваринницьких ферм, пасовищ, робіт на присадибних ділянках.

Ефективне використання коней потребує відповідного збільшення виробництва обозно-лимарських товарів, причіпного знаряддя, возів, екіпажів та інших транспортних засобів, кінноспортивного реманенту, підків та ухналів. Розширення асортименту кінського знаряддя особливо важливе у зв'язку зі збільшенням поголів'я коней в підсобних господарствах населення, що вказує на підвищення господарського значення коней в умовах дрібно-товарного виробництва продукції рослинництва та тваринництва.

При загальному збільшенні кількості коней у сфері використання на транспортних роботах основний приріст чисельності поголів'я повинні забезпечити приватні, підсобні та фермерські господарства.

Для організації відтворення коней, у тих регіонах, де це можливо, необхідно відновити заводські стайні, більшість з яких були організовані ще в минулому столітті для парування кобил племінними жеребцями-плідниками у селян та приватних власників. По-друге, доцільно зібрати маточне поголів'я в зимовий період на організовані міжгосподарські парувальні пункти. При такій формі організації відтворення можливе використання методу штучного осіменіння кобил.

Перспективи робочо-користувального конярства, пов'язані з необхідністю створення ринків кінського поголів'я з різними організаційними формами його функціонування.

Продуктивний – виробництво конини, кумису і сировини для біологічної промисловості.

У зв'язку зі збільшенням робочо-користувального поголів'я коней в господарствах населення, виникає потреба організації підприємств (міжгосподарських, міжрайонних, міжобласних) по дорощуванню та інтенсивній відгодівлі надремонтного молодняка та вибракуваного поголів'я дорослих коней, що дасть змогу

отримувати додаткове кінське м'ясо для внутрішніх потреб та експорту.

Удосконалення структури табуна (до 45-50%) в приватному секторі при дорощуванні молодняку дасть змогу збільшити вихід м'яса з розрахунку на структурну голову до 80-120 кг живої маси.

Декоративний – поні для використання в закладах розваг та відпочинку дітей.

Лікувальний – використання коней в іпотерапії для лікування церебрального паралічу у дітей.

На сьогодні в конярстві застосовують декілька систем утримання поголів'я. Систему утримання коней обирають з урахуванням виробничої спрямованості галузі і природно-кліматичних особливостей, наявності пасовищ, водопою, потужності підприємства та напряму використання – спортивний, призовий, продуктивно-прикладний та робочо-користувальний.

Коней залежно від їх використання поділяють на групи:

✓ **робочі** – жеребці, кобили, мерини, що використовують для транспортних та інших робіт;

✓ **укрючні** – коні у табунному конярстві (пастуші коні, для охорони худоби);

✓ **спортивні** – жеребці, кобили, мерини, що використовують у класичних видах кінного спорту.

Згідно **ВНТП-АПК-06.07 Конярські підприємства** рекомендовано застосовувати для утримання коней такі системи [2]:

✓ **стаєнна** (трендепо, іподроми, кінноспортивні школи, прокатні пункти);

✓ **стаєнно-пасовищна** (кінні заводи, племрепродуктори);

✓ **табунна** (робочо-користувальне конярство).

Стаєнна система передбачає цілорічне утримання коней у стайнях. Ця система застосовується для племінних, спортивних і робочих коней, а також для товарного поголів'я при інтенсивному веденні конярства.

При цій системі коней утримують індивідуально або групами: у денниках або секціях; робочих коней – у стійлах. Поряд зі стайнями обладнують вигульні майданчики (паддоки) для жеребців, племінних кобил і молодняку для моціону та тренінгу. У літній період коней переводять в табори-левади з будівлями літнього (полегшеного) типу. В звичайних господарствах і навіть на кінних заводах для робочих коней вигульні майданчики не перед-

бачаються: як правило, будують конов'язь для огляду і чищення тварин.

Залежно від виробничого призначення і віку, коней утримують індивідуально чи групами. Як правило, індивідуально в спеціальних денниках утримують жеребців-плідників, цінних кобил з лошатами, лошат при відлученні і молодняк у тренінгу. Для робочих коней і менш цінного в племінному відношенні молодняку всіх груп і напрямків використовують «зальний» спосіб утримання (розмір секцій від 20 до 100 голів, залежно від віку тварин). У конюшнях зального типу обов'язково обладнують денники для вижеребки кобил.

При **стаєнно-пасовищній** системі в літній період усі коні (крім спортивних) повинні знаходитися на пасовищі, площу яких визначають із розрахунку 0,3 – 0,5 га на коня, а утримуватися в таборах-левадах з будівлями літнього (полегшеного) типу. У теплу пору року, поряд із стаєнним утриманням, коней спеціально випасають. Окультурені пасовища ділять на окремі ділянки, де окремо спеціально випасають різні вікові групи коней по 50–80 голів у кожній. Випас коней на спеціально огорожених ділянках ще називають *левадним способом*.

Як приклад, стаєнно-пасовищного утримання, можна навести умови вирощування коней більшості кінних заводів та господарств, які займаються вирощуванням та утриманням робочих, племінних, спортивних коней, жеребців-плідників, кобил з лошатами, молодняку рисистого та верхового напрямків та всього молодняку у тренінгу [3].

Залежно від виробничого призначення і віку коней утримують індивідуально чи групами.

Як правило, індивідуально в спеціальних денниках утримують жеребців-плідників, цінних кобил з лошатами, лошат при відлученні і молодняк у тренінгу. Для робочих коней і менш цінного в племінному відношенні молодняку всіх груп і напрямків використовують „зальний” спосіб утримання (розмір секцій від 20 до 100 голів, залежно від віку тварин).

У стайнях зального типу обов'язково обладнують денники для вижеребки кобил.

На кінних заводах та на племінних конефермах для вигулу коней біля стаєнь відводять спеціальні вигульні майданчики – паaddockи. Площа індивідуального паaddockу для жеребців-плідників –

600 м², молодняку в тренінгу – 400 м², для інших груп коней – 200 м².

У товарних господарствах для робочих конейпадки не передбачають, а як правило, будують конов'язь для огляду і чищення тварин.

Для розміщення стаєнь при стаєнному утриманні слід вибирати сухе місце з низьким рівнем ґрунтових вод (3–5 м від поверхні ґрунту). Територія ферми за рельєфом має бути дещо на підвищенні, з природним ухилом для стоку опадів і талих вод. Слід уникати низьких місць, особливо поблизу боліт та різних водойм з низькими берегами. Стайні, побудовані в таких місцях, як правило, бувають сирими, що є одним із сприятливих чинників виникнення респіраторних хвороб тварин. Орієнтація стаєнь повинна бути меридіальною, тобто поздовжньою віссю на південь. Залежно від місцевих умов допускається відхилення від рекомендованої орієнтації в пунктах, розміщених північніше 50-ї широти, в межах до 30 градусів, а в більш південних широтах – до 45 градусів [1].

Конєферми розміщують на відстані не ближче 2 км від проїзних доріг і худобопрогінних трактів. На території ферми не повинно бути скотомогильників, як діючих, так і старих. Розміщувати конєферму не можна також ближче, ніж за 3 км від шкіропереробних підприємств.

При виборі місця для розміщення конєферми чи кінного заводу необхідно враховувати ветеринарно-санітарні вимоги та зоогігієнічні нормативи з метою забезпечення надійного епізоотичного стану.

Стайні розміщують так, щоб поверхневі води з ферми не стікали у бік житлового масиву, культурно-побутових приміщень, водозабірних споруд. Ветеринарні об'єкти (ізолятори, карантинне відділення) і гноєсховища необхідно облаштовувати нижче тваринницьких будівель з підвітряної сторони.

При розміщенні конєферми і житлових приміщень важливо враховувати „розу вітрів”. Ферму обов'язково треба будувати з підвітряної сторони стосовно до житлового сектору. Роза вітрів враховується і при орієнтації стаєнь. Їх розміщують торцевою стороною до напрямку панівних вітрів. Таке розміщення стаєнь в холодний період року необхідне для збереження тепла в них у зимовий період.

При облаштуванні конєферми в першу чергу варто звертати увагу на наявність пасовищ. Особливого значення слід надавати

озелененню сучасних конярських підприємств. Зелені рослини створюють на території ферми сприятливий мікроклімат, покращують якість повітря, підвищуючи влітку його вологість і знижуючи дію сонячних променів, тим самим перегрівання будівель. Озеленяти необхідно всю територію, бо в цьому випадку скорочується можливість надходження забрудненого повітря з одного приміщення до інших, зменшується кількість запахів і пилу, знижується рівень екстремальних впливів метеорологічних чинників, підвищується загальна санітарна культура ферми. Щільність забудови території такого типу підприємств повинна становити 35-42 %.

При **табунній** системі коней протягом усього року утримують на пасовищах у табунах. Для укриття коней у негоду і в холодний період року слід передбачати такі споруди:

а) при культурно-табунній системі утримання: стайні з денниками (для утримання жеребців-плідників і молодняку в тренінгу);

б) спрощені стайні і загороди-навіси (для іншого поголів'я).

Табунна система утримання використовується на товарних підприємствах. Вона практикувалася з давніх часів і збереглася до цього часу як найдешевший спосіб виробництва кумису і вирощування коней на природних кормах. Табунна система утримання коней заснована на розвитку і підтримці інстинкту стадності, властивого всім травоядним тваринам. За цієї системи коней ділять на табуни за статтю і віком, які утримують протягом всього року або дещо менший період на пасовищах. В окремі періоди за необхідності коням надають додаткові корми. В табунному конярстві розрізняють наступні табуни:

✓ **маточні**;

✓ **кобилок і жеребчиків** (окремо за віком: однорічок, дворічок тощо).

За різних природно-екологічних умов, які склалися на тій чи іншій місцевості табунна система є неоднорідною, і її умовно поділяють на *культурно-табунну* і *покращено-табунну*.

Культурно-табунна система утримання більш прогресивна і використовується для вирощування племінних коней. Цю систему застосовують і на багатьох товарних фермах. Дана система утримання коней вимагає дотримання певних вимог:

✓ комплектування тварин в однорідні групи за статтю і віком;

✓ застосування особливих заходів із захисту тварин від несприятливих погодних умов.

При **культурно-табунному утриманні** коней більшу частину року випасають на пасовищах. Зимом, в найбільш холодний період, особливо вночі, всіх коней утримують і годують у приміщеннях.

При цьому варіанті табунної системи необхідно передбачити стайні для дорослих коней, в яких утримують всіх жеребців-плідників, кобил для вижеребки і молодняк коней у тренінгу, які обладнані денниками; а також спрощені стайні з базами-навісами або затишками для іншого поголів'я (кобил з лошатами, молодняку коней поза тренінгом тощо).

Застосовують культурно-табунну систему утримання коней на племінних і товарних (м'ясних і кумисних) фермах.

При **поліпшеній табунній системі** утримання коней випасають цілий рік в табунах. На період негоди, для частини тварин 15–20 % (жеребців-плідників, жеребних і лактуючих кобил у перші дні після вижеребки) будують спрощені стайні, а для інших влаштовують затишки, використовуючи яри, балки, лісові масиви, пагорби тощо. Обладнують з місцевої сировини (гілки, очерет тощо) бази-навіси, де також створюють необхідні запаси сіна і передбачають організацію водопою. Застосовують цей варіант утримання коней на товарних фермах в м'ясному і кумисному конярстві.

Робочих коней, які обслуговують ферми з табунною системою, утримують разом з основним поголів'ям цих ферм.

З метою кращої організації пасовищного утримання необхідно дотримуватись певних зоогігієнічних вимог при формуванні табунів. Передбачено окреме випасання жеребчиків і кобилок. Залежно від характеру пасовищних угідь, чисельності поголів'я та спрямованістю конярства визначають розмір табунів. Для **племінних господарств** рекомендовано такі розміри табунів:

✓ кобили – 50–100 голів;

✓ молодняк – до 150 голів;

✓ жеребців-плідників утримують індивідуально в паддоках чи випасають на левадах.

У **господарствах м'ясного напрямку**, які мають рівнинні пасовища, формують табуни, що налічують до 400 кобил з приплодом; в гірських районах чисельність табуна зменшують до 100 голів.

У період парувальної кампанії формують табуни з цілеспрямованим добром жеребців з розрахунку 15–20 кобил на одного молодого плідника (3–4 роки) і до 25–30 кобил на повновікового жеребця [5].

При перегоні тварин з одного пасовища на інше швидкість руху не повинна перевищувати 6 км/год.; через кожні 10–15 км бажано надавати коням відпочинок з наступним випасанням. Тривалість перегону – не більше 30 км на добу. Досить важливою вимогою є дотримання санітарно-гігієнічного стану пасовищ і місць для водопою. Слід вибирати пасовища з благополучним епізоотичним станом, тобто там, де на шляху немає скотомогильників, перетинів шляхів перегону худоби і проїзних доріг. Для водопою краще застосовувати воду з артезіанських свердловин. У якості відкритих водойм для водопою коней можна використовувати воду річок, озер, ставків, за умови, що вона відповідає санітарно-гігієнічним вимогам [7].

Дотримання зоогігієнічних правил у організації табунної системи утримання сприяє зміцненню здоров'я коней, підвищує їх витривалість і стійкість до несприятливого впливу екстремальних погодних умов.

Резерви конярства в Україні використовуються не повністю, а рівень ведення кіннозаводства відстає від провідних країн Західної Європи і Америки, що обмежує участь українських кіннотників у міжнародних змаганнях та скорочує експортний потенціал племінних та спортивних коней.

Недосконала виробнича база кінних заводів та іподромів, їх недостатня матеріально-технічна забезпеченість, відсутність культурних пасовищ і сталої кормової бази, недостатня державна та інвестиційна підтримка галузі негативно впливають на якість племінних коней та рентабельного ведення кіннозаводства.

Недостатньо уваги приділяється і закупівлі висококласних жеребців-плідників чистокривної верхової, західноєвропейської напівкривної та рисистих порід коней, які необхідні для покращення генوفонду вітчизняних порід.

Залишається незадовільним забезпечення галузі конярства якісним кінноспортивним реманентом, обозно-лимарськими виробами, причіпним знаряддям, що стримує широке використання коней на сільськогосподарських і транспортних роботах, а також у кінному спорті.

Покращити фінансовий стан та сприяти подальшому розвитку конярства можливо лише за умови дотримання наукового забезпечення галузі, збільшення чисельності племінних репродукторів та кінних заводів, покращення випробування коней на іподромах, підвищення відтворення поголів'я.

Втілення вищевказаних заходів дасть можливість досить швидко вийти на рівень розвитку конярства Європейських держав.

Список літератури

1. Алексеев Ю. Проектирование сооружений для лошадей / Ю. Алексеев, И. Корчагина // Коневодство и конный спорт. – 1982. – № 4. – С. 6–7.

2. Відомчі норми технологічного проектування. Конярські підприємства ВНТП-АПК-06.07 (Міністерство аграрної політики України). – К., 2007. – 55 с.

3. Демчук М.В. Гігієна тварин: підручник. Друге видання / М.В. Демчук, М.В. Чорний, М.О. Захаренко, М.П. Високос. – Х.: Еспада, 2006. – 520 с.

4. Основи тваринництва і ветеринарної медицини / А. І. Вертійчук, М. І. Маценко, І. Л. Плуженко та ін. – К.: Урожай, 2004. – 656 с.

5. Практичне конярство / Під ред. В. В. Калашнікова, В. Ф. Пустового. – М.: Колос, 2000. – 376 с.

6. Судай В.Д. Використання коней в умовах реформованого сільськогосподарського підприємства / Судай В.Д. – Вінниця, 2001. – 203 с.

7. Крессе В. Лошади: содержание, уход и лечение (перев. с нем.) / В. Крессе. – М.: Аквариум, 1999. – 320 с.

8. Ливанова Т. Это должен знать каждый (работа, поение, амуниция, копыта, профилактика болезней лошадей) / Т. Ливанова // Конный мир. – 2002. – № 1. – С. 44–45.

9. Ливанова Т.К. Все о лошади / Т. К. Ливанова, М. А. Ливанова. – М.: АСТ-ПРЕСС СКД, 2006. – 384 с.

10. Руцинська Т. М. Чи потрібні коні Україні? / Т. М. Руцинська // Режим доступу: <http://agroprod.biz/2013/08/31/chy-potribni-koni-ukrajini/>

В статтє приведены характеристики современных систем и способов содержания лошадей, принимая во внимание их хозяйственное использование, природное зонирование, осо-

бенности ухода и эксплуатации поголовья разного пола, производственных и возрастных групп.

Лошади, системы содержания, направления использования

To the article descriptions of the modern systems and methods of maintenance of horse are driven, having regard to their economic use, natural zoning, features of care and exploitation of population of different sex, productive and age-related groups.

Horses, systems of the contents, use direction

УДК 636.1.083.42

КОНСТРУКЦІЯ ЗИМОВОЇ ПІДКОВИ ДЛЯ КОНЕЙ Л-2

О.О. Тарасенко, аспірант

М.П. Петрушко, кандидат сільськогосподарських наук

М.В. Луценко, аспірантка

Харківська державна зооветеринарна академія

У роботі представлена конструкція зимової підкови для коней Л-2 [Патент України № 90635, Луценко М. В.]. Описано її виготовлення, яка є відносно легкою та водночас міцною підковою, що може вільно одягатися на копито і зніматися з нього та дає можливість забезпечити моціон та тренінг коней під час ожеледі, перешкоджаючи ковзанню кінцівок коня по слизькому ґрунту.

Зимовий період, ожеледь, копито, зимова підкова, шипи.

У кіннозаводстві та кінному спорті осінньо-зимовий період вважається періодом підготовки до іподромних випробувань та змагань. Проте стан бігових доріжок, відсутності критих манежів ускладнює роботу та тренінг коней у зимовий період. За несприятливих погодних умов коні можуть тижнями знаходитися у стайні без можливості моціону, що негативно позначається на їх тренуваності, стані опорно-рухового апарату, психіці та загальному самопочутті. Крім того, після такого вимушеного відпочинку занадто швидко введення коня у роботу може призвести до травмування як коня, так і людини.